Gemeente Gorinchem

Raadsvoorstel: Z/25/801572/D-1008397
Onderwerp: **Samenwerking, uitvoeringsprogramma en begroting Smart Delta Drechtsteden 2026**

Datum: 13 januari 2026
Portefeuillehouder: Reinie Melissant - Briene
I&O: 15 januari 2026
B&A / Raadsvergadering: 12 en 26 februari 2026
Opsteller: Strategisch adviseurs
Geeft voorstel begrotingswijziging: Ja

Onderwerp:

Samenwerking, uitvoeringsprogramma en begroting Smart Delta 2026

Voorstel:

Wij stellen u voor:

1. Het voorstel Samenwerking regio Smart Delta Drechtsteden – gemeente Gorinchem 2026 (D-1008394) vast te stellen;
2. Het Uitvoeringsprogramma en begroting 2026 Smart Delta Drechtsteden (D-1008395) vast te stellen;
3. Voor de samenwerking met Smart Delta Drechtsteden in 2026 een budget beschikbaar te stellen van € 300.000.
4. Dit bedrag te dekken uit de volgende budgetten:
    - € 100.000 uit het budget voor regionale samenwerking;
    - € 25.000 uit het budget voor lobby en public affairs;
    - € 175.000 uit de reserve stedelijke ontwikkeling.
5. De financiële effecten van dit voorstel te verwerken in een begrotingswijziging.

Aanleiding:

Gemeenten staan voor grote opgaven. Hoe zorgen we dat mensen een plek hebben om te wonen? Op welke manier geven we invulling aan de transitie naar duurzame energie? Hoe zorgen we voor toekomstbestendig onderwijs en werk? Wat hebben we te doen om onze regio bereikbaar te houden? En hoe zorgen we voor een gebied dat groen is en gezonde keuzes stimuleert? Deze vragen zijn voorbeelden van uitdagingen waar gemeenten voor staan. En deze vragen zijn allemaal voorbeelden van uitdagingen die niet door een gemeente individueel kunnen worden opgepakt. Deze opgaven overstijgen de grenzen van gemeenten en vragen om een gezamenlijke, regionale aanpak. Ook samenwerking met de provincie, Rijksoverheid en Europa loopt tegenwoordig vrijwel alleen nog via regio's. Als we iets voor elkaar willen krijgen bij andere overheden, vraagt dit dus om regionale samenwerking met andere gemeenten. Om onze uitdagingen aan te pakken, trekken we dan ook samen op.

In de afgelopen jaren hebben we onze regionale samenwerkingsstrategie geactualiseerd. In 2024 en 2025 hebben I&O's plaatsgevonden over regionale samenwerking, waarin de raad hierover is bijgepraat. Onze gemeente werkt opgavegericht regionaal samen. Per opgave kiezen we de beste schaal om samen te werken. In deze bestuursperiode heeft dat bijvoorbeeld geleid tot een nieuwe manier van samenwerken in de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden en met gemeenten in onze directe omgeving. Daarnaast hebben we gekozen voor een steviger samenwerking met Smart Delta, omdat samenwerking met deze regio op verschillende opgaven kansen biedt om doelen van onze gemeente te bereiken. Onderdeel van onze regionale strategie is ook dat als we meedoen in een samenwerking, we écht meedoen. We nemen daarin ook ons deel van de verantwoordelijkheid voor het geheel.

Stadhuisplein 1
Postbus 108
4200AC Gorinchem
T 140183
F 0183-630540
E gemeente@gorinchem.nl
I www.gorinchem.nl

In de afgelopen jaren hebben we al vaker samen opgetrokken met de Drechtsteden-gemeenten. Succesvolle voorbeelden hiervan zijn de beide Regio Deals die we in 2020 en 2023 als regio met het Rijk sloten. Met deze beide Regio Deals investeert de Rijksoverheid in totaal € 47,5 miljoen in onze regio. Voor Gorinchem leverde dit belangrijke bijdragen op voor de realisatie van het i_lab, de ontwikkeling van de Arkelsedijk, het versterken van taalvaardigheden van werkenden en de verduurzaming van bedrijven. De Regio Deals zijn goede voorbeelden van wat we voor elkaar krijgen als we samenwerken. Deze positieve ervaringen waren dan ook onderdeel van de aanleiding om te onderzoeken hoe deze samenwerking verder kan worden versterkt. In 2025 hebben we samen met de gemeenten in Smart Delta verkend welke meerwaarde samenwerking met Gorinchem onze gemeente en de regio biedt. Dit heeft geleid tot dit voorstel voor samenwerking in 2026.

Op 15 mei 2025 bent u in een I&O geïnformeerd over de stand van zaken van de samenwerking tussen onze gemeente en Smart Delta. De doorontwikkeling van Smart Delta biedt kansen om op andere manieren samen te werken. De regio heeft de ambitie om meer in wisselende coalities samen te werken. Dit biedt voor onze gemeente kansen om deel te nemen aan onderdelen van de samenwerking. Op verschillende onderdelen zien we namelijk meerwaarde van regionale samenwerking, bijvoorbeeld rondom opgaven als mobiliteit, woningbouw en economische ontwikkeling. Samen optrekken met Smart Delta helpt om ook onze belangen in deze opgaven samen op te pakken en naar voren te brengen in de regionale lobby. Op andere onderwerpen heeft onze gemeente een andere samenwerkingsoriëntatie, bijvoorbeeld als het gaat om duurzaamheid en arbeidsmarkt. Deze meervoudige regionale oriëntatie van onze gemeente is verwerkt in het voorstel voor samenwerking met Smart Delta in 2026.

In de Drechtsteden-regio wordt al langer samenwerkt. Deze samenwerking heeft veel gebracht. Onder de vlag van Smart Delta Drechtsteden is de afgelopen jaren invulling gegeven aan een nieuwe vorm van samenwerking. Deze ontwikkeling wordt in het uitvoeringsprogramma 2026 verder voortgezet. De inhoudelijke opgaven waar onze regio voor staat zijn stevig en vragen om forse inzet en ambitie. Tegelijkertijd staat de financiële situatie van gemeenten onder druk en moeten keuzes gemaakt worden, ook in regionale samenwerking. Met deze uitdaging is de begroting van Smart Delta Drechtsteden voor 2026 opgesteld.

De begroting van Smart Delta voor 2026 zet een stap naar meer transparantie van de kosten en baten van samenwerking in de regio. Daarnaast vormt de begroting een eerste opstap naar een nieuw financieringsmodel voor de samenwerking. In de begroting 2026 wordt de inwonersbijdragen van de gemeenten die al langer samenwerken in Smart Delta met 20% gereduceerd. In het komende jaar werken we regionaal aan een Regionale Investeringsagenda voor onze regio, die ook moet bijdragen aan een nieuwe inrichting van de begroting. Dit wordt verwerkt in een structurele regiobegroting vanaf 2027, die op een vernieuwde wijze wordt opgebouwd. Deze begroting zal in de zomer van 2026 gereed zijn. Zo zetten we met de nu voorliggende begroting een volgende stap in de doorontwikkeling van onze regionale samenwerking. Bij de begroting Smart Delta 2027 zal ook een voorstel worden voorgelegd voor de structurele samenwerking van onze gemeente met Smart Delta en de bijbehorende middelen.

In 2025 zijn in de regio twee producten ontwikkeld die in 2026 verder uitgewerkt worden. Vanuit de ruimtelijke strategie wordt in 2026 een Regionale Investeringsagenda ontwikkeld. En met het Toekomstpact De Witt wordt ingezet op de ontwikkeling van de maritieme sector van onze regio. Beide documenten vindt u als bijlage bij dit voorstel.

Beoogd effect:

Met het voorstel voor de samenwerking Smart Delta en Gorinchem 2026 maken we afspraken over hoe onze gemeente in 2026 deelneemt aan de samenwerking. Dit biedt enerzijds gelegenheid om in het komende jaar de samenwerking verder te verkennen en tegelijkertijd volledig deel te nemen aan belangrijke trajecten die plaatsvinden, zoals het opstellen van een Regionale Investeringsagenda, de uitwerking van het maritiem Toekomstpact De Witt en de samenwerking aan de aanpak van verkeerscongestie, via de taskforce mobiliteit.

Met het uitvoeringsprogramma en de begroting wordt helderheid geboden over de opgaven en activiteiten die in 2026 worden opgepakt om de regionale ambities van Smart Delta te realiseren.

Argumenten:

1.1 In 2025 hebben we verkend welke meerwaarde samenwerking in Smart Delta onze gemeente biedt.
In het afgelopen jaar heeft onze gemeente deelgenomen aan de doorontwikkeling van de samenwerking in Smart Delta. Hiermee hebben we verkend welke meerwaarde samenwerking onze gemeente biedt. Op verschillende opgaven, zoals woningbouw, ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit en economie, zien we dat regionale samenwerking binnen Smart Delta ook onze gemeente meerwaarde biedt.

1.2 Door de samenwerking te verlengen, kan onze gemeente deelnemen aan belangrijke trajecten.
Het voorstel om in 2026 de samenwerking tussen onze gemeente en Smart Delta te verlengen, biedt ons de mogelijkheid deel te nemen aan een aantal belangrijke trajecten. Zoals aangegeven wordt in de regio gewerkt aan het opstellen van een Regionale Investeringsagenda (RIA). De RIA brengt in beeld voor welke opgaven onze regio staat en welke steun daarvoor ook nodig is van andere overheden. Dit biedt ook kansen voor opgaven van onze gemeente, zoals de ontwikkeling van de Vleugels van de Stad als doorbraaklocatie in de spoorzone van de MerwedeLinge-Lijn, de ontwikkeling van groene verbindingen in een regionaal landschapspark en de versterking van de lokale en regionale economie.

2.1 Het Uitvoeringsprogramma geeft inzicht in de uit te voeren activiteiten.
Smart Delta stelt jaarlijks een uitvoeringsprogramma op waarin op hoofdlijnen staat aangegeven welke opgaven en activiteiten worden opgepakt om de ambities van de regio te realiseren. Het Uitvoeringsprogramma biedt overzicht van de werkzaamheden en activiteiten binnen de programmalijnen Bouwen en Wonen, Ruimtelijke Ordening, Werken en Economie, Bereikbaarheid en Mobiliteit, Energietransitie en Public Affairs, communicatie en evenementen. De opgaven staan niet los van elkaar en vormen een integrale agenda. In het Uitvoeringsprogramma 2026 zijn ook de beide Regio Deals opgenomen.

2.2 Het uitvoeringsprogramma gaat uit van meervoudig lokaal samenwerken.
Het Uitvoeringsprogramma is tot stand gekomen met zowel ambtelijke als bestuurlijke afstemming. De inhoudelijke doelen en ambities zijn besproken aan de regionale bestuurlijke tafels. We werken in de regio meervoudig lokaal samen. Dat betekent dat gemeenten gezamenlijk inzet leveren om zaken regionaal samen op te pakken. Eén van de afspraken is dat Smart Delta jaarlijks een uitvoeringsprogramma opstelt en dat de raden dit vaststellen. De coördinatie op het geheel van de opgaven gebeurt binnen het team van Smart Delta Drechtsteden. Dit team is ondergebracht bij de gemeente Dordrecht. Deze inzet ondersteunt de lokale uitvoering bij de gemeenten.

2.3 Deze begroting is een tussenstap en opmaat naar een meerjarenbegroting.
In 2025 is gewerkt aan de doorontwikkeling van de bestuurlijke samenwerking in de regio. Gewerkt wordt aan governance, structuur en nieuwe financiële afspraken voor Smart Delta. Dit uitvoeringsprogramma 2026 met de bijbehorende werkbegroting is hiervan één van de resultaten. Het is echter nog niet het eindproduct, maar een tussenstap op weg naar een meerjarenbegroting. Zoals is aangegeven in het stuk, moet deze nieuwe meerjarenbegroting beter aan gaan sluiten bij de lokale behoeften van de gemeenten en meer maatwerk bieden. In 2026 zullen hier flinke stappen in gezet moeten worden. Het is daarbij van belang de gezamenlijke doelen en samenhang tussen de opgaven scherp in beeld te blijven houden, zodat er een goede balans is tussen maatwerk en gezamenlijke ambities. In een meerjarenbegroting zal ook de structurele manier van samenwerking tussen Gorinchem en Smart Delta worden vormgegeven.

2.4 Perspectief op begroting en opmaak Regionale Investeringsagenda.
De ruimtelijke strategie ‘Gezonde Maritieme Delta 2050’ is het verhaal waarin de diverse lokale en regionale

visies en documenten zijn samengebracht als focus voor de toekomstige samenwerking. Deze zal de komende tijd worden uitgewerkt in een Regionale Investerings Agenda (RIA). De voorliggende Smart Delta begroting 2026 zal waarschijnlijk naar aanleiding van de afronding van het herijkingstraject van de regionale samenwerking en de RIA worden bijgesteld (burap- gedachte) in de zomer/Q3 2026. Dan is duidelijk op basis van de afronding van de herijking van de samenwerking en de dan voorliggende RIA wie aan welk project meedoet en wat daarvan de impact wordt voor de gemeentelijke bijdragen. De gedachte is namelijk dat elke opgave wordt opgebouwd uit een variabel deel (projectkosten) en een vast deel (overleg, afstemming). Daarnaast kent de Smart Delta begroting een basis om de samenwerking te laten draaien (Regio Deal, Public Affairs voor de regio, bijeenkomsten etc). Alle deelnemers betalen de basiskosten en de vaste kosten, maar het variabele deel (maatwerk) is alleen voor de gemeenten die meedoen met het betreffende project.

3.1 Door financieel deel te nemen, nemen we onze verantwoordelijkheid voor ons deel van de samenwerking.
In de afgelopen jaren hebben we op verschillende manieren al samengewerkt met Smart Delta, zonder formele financiële afspraken. Dit past bij de eerste verkenningsfase. Nu de samenwerking verder vorm krijgt, is het ook passend om ons deel van de financiële bijdrage te leveren. Voor 2026 betekent dit een bijdrage van € 300.000. Dit bedrag is ongeveer 60% van het bedrag dat we zouden betalen als we op basis van de reguliere inwonerbijdrage zouden deelnemen. Een lager bedrag dan de reguliere bijdrage past bij de fase waarin de samenwerking nog verder wordt vormgegeven en bij de meervoudige regionale oriëntatie van onze gemeente.

4.1 De bijdrage kan gedekt worden uit verschillende budgetten.
Voor de dekking van de bijdrage in 2026 wordt gebruik gemaakt van verschillende budgetten. Allereerst kan € 100.000 worden gedekt uit het budget voor regionale samenwerking, dat in het verleden bedoeld was voor de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Een ander deel van de bijdrage (€ 25.000) wordt gedekt uit het budget voor lobby en public affairs, dat sinds 2025 al bedoeld was voor deelname aan de lobby via Smart Delta. Het resterende bedrag (€ 175.000) wordt gedekt uit de reserve stedelijke ontwikkeling. Deze reserve bevat op dit moment een bedrag van ongeveer € 750.000. De reserve is bedoeld om projecten die bijdragen aan de stedelijke ontwikkeling mogelijk te maken. In 2026 werken we aan een Regionale Investeringsagenda, die ook moet bijdragen aan projecten in Gorinchem. Dit maakt het passend om deze reserve te gebruiken.

Risico's:

1.1 Het voorstel heeft nog alleen betrekking op de samenwerking in 2026.
Toen we begin 2025 starten met de verkenning van de deelname van Gorinchem aan de Smart Delta-samenwerking, was het de bedoeling om duidelijkheid te krijgen over de structurele vorm van samenwerking. De doorontwikkeling van de samenwerking kost echter meer tijd dan in eerste instantie werd gedacht. Om deze reden gaat ook dit voorstel nu alleen over de samenwerking in 2026. In april 2026 wordt meer duidelijkheid verwacht over de structurele samenwerking tussen onze gemeente en Smart Delta, zodat dit kan worden betrokken bij de Perspectiefnota 2027. Op dit moment is nog geen exacte inschatting te maken van de hoogte van de structurele middelen die nodig zijn voor de samenwerking. Dit is afhankelijk van de nadere ontwikkeling van de samenwerking en van de afspraken die zowel regionaal als tussen onze gemeente en de regio gemaakt worden.

2.1 Dit programma biedt nog onvoldoende mogelijkheden voor maatwerk
Naar aanleiding van de adviezen van Common Eye is en wordt gewerkt aan een nieuwe financieringssystematiek, zoals hierboven omschreven. Het is nog niet gelukt deze stap naar een nieuwe systematiek daadwerkelijk te maken. Daarmee is er nog geen ruimte gekomen om maatwerk per deelnemer toe te passen. Deze stap moet in de meerjarenbegroting 2027 worden gezet.

2.2 De lokale inzet en middelen zijn niet opgenomen in het Uitvoeringsprogramma
In het programma wordt aangegeven welke activiteiten worden uitgevoerd door het team van Smart Delta

Drechtsteden. Ook bij de gemeenten ligt een verantwoordelijkheid voor de uitvoering. Het is van belang dat de gemeenten deze lokale uitvoering op zich nemen en zorgen dat er voldoende capaciteit en middelen daarvoor beschikbaar zijn. De gemeenten zijn daarvoor zelf verantwoordelijk. Bij het maken van definitieve afspraken over de samenwerking met Smart Delta, moeten we ook zorgen dat voldoende gemeentelijke capaciteit beschikbaar is om deel te nemen aan de samenwerking.

2.3 Er zijn minder middelen voor de regio beschikbaar.
In de regiobegroting 2026 is een taakstelling van 20% op de regionale inwonersbijdrage verwerkt. Dit komt (deels) tegemoet aan de taakstellingen die de deelnemers in hun eigen begrotingen hebben opgelegd, maar is tegelijkertijd een flinke beperking ten opzichte van de middelen die voorgaande jaren beschikbaar waren. Dit betekent dat scherp geprioriteerd moet worden en efficiënt moet worden samengewerkt. We zullen zowel ambtelijk als bestuurlijk vinger aan de pols houden en kritisch zijn op voortgang en het behalen van de gezamenlijke ambities.

Financiën:

In het uitvoeringsprogramma en de begroting van Smart Delta is aangegeven hoe de begroting is opgebouwd. In 2025 is de begroting van Smart Delta kritisch doorgenomen, wat heeft geleid tot verschillende bijstellingen in de begroting en een reductie van de inwonerbijdrage voor gemeenten die al langer samenwerken binnen Smart Delta.

Voor onze gemeente is voor 2026 een bijdrage van € 300.000 opgenomen. Dit is ongeveer 60% van het bedrag dat we zouden betalen als we op basis van de reguliere inwonerbijdrage deel zouden nemen. Dekking van dit bedrag vindt plaats vanuit de volgende budgetten:

- € 100.000 uit het budget voor regionale samenwerking dat in het verleden bedoeld was voor de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.
- € 25.000 uit het budget voor lobby en public affairs, dat sinds 2025 al bedoeld was voor deelname aan de lobby via Smart Delta.
- € 175.000 uit de reserve stedelijke ontwikkeling.

Bij de Perspectiefnota 2027 zal een voorstel worden gedaan voor de structurele samenwerking met Smart Delta en de bijbehorende financiële middelen.

Participatie:

Niet van toepassing.

Communicatie:

Niet van toepassing.

Duurzaamheid:

Niet van toepassing.

Vervolgproces:

In 2026 zal onze gemeente verder deelnemen aan de samenwerking binnen Smart Delta Drechtsteden, zoals beschreven in het uitvoeringsprogramma. In april wordt meer duidelijkheid verwacht over de structurele vorm van samenwerking en de bijbehorende middelen, zodat dit betrokken kan worden bij de perspectiefnota 2027.

Bijlagen:

- D-1008395: Uitvoeringsprogramma en begroting Smart Delta Drechtsteden 2026;
- D-1008394: Voorstel samenwerking Smart Delta Drechtsteden en Gorinchem 2026

- D-1008393: Toekomstpact De Witt
- D-1008392: Ruimtelijke Strategie Smart Delta Drechtsteden 2025 – 2050

Raadsbesluit

De gemeenteraad van Gorinchem,

Gelet op het raadsvoorstel van het college d.d. 13 januari 2026
Gelet op de wettelijke bepalingen

Besluit:

1. Het voorstel Samenwerking regio Smart Delta Drechtsteden – gemeente Gorinchem 2026 (D-1008394) vast te stellen;
2. Het Uitvoeringsprogramma en begroting 2026 Smart Delta Drechtsteden (D-1008395) vast te stellen;
3. Voor de samenwerking met Smart Delta Drechtsteden in 2026 een budget beschikbaar te stellen van € 300.000.
4. Dit bedrag te dekken uit de volgende budgetten:
    - € 100.000 uit het budget voor regionale samenwerking;
    - € 25.000 uit het budget voor lobby en public affairs;
    - € 175.000 uit de reserve stedelijke ontwikkeling.
5. De financiële effecten van dit voorstel te verwerken in een begrotingswijziging.

Aldus besloten in de raadsvergadering van 26 februari 2026

Griffier,
{{esl:Signer1:signature:size(200,50)}}

Voorzitter,
{{esl:Signer2:signature:size(200,50)}}